

Pravni vidiki varovanja delavcev, ki so pri delu izpostavljeni azbestu

Izpostavljenost azbestu je še vedno ena izmed največjih nevarnosti, ki pretijo delavcem v delovnem procesu. Splošno znano je, da azbest poleg številnih drugih zdravstvenih težav povzroča tudi rakava obolenja, zaradi česar je še toliko pomembnejše, da delodajalci nadvse resno jemljejo svoje obveznosti v povezavi z varovanjem delavcev zaradi izpostavljenosti azbestu.

Avtor:
mag. Boštjan J. Turk

Izpostavljenost azbestu je še vedno ena izmed največjih nevarnosti, ki pretijo delavcem v delovnem procesu. Splošno znano je, da azbest poleg številnih drugih zdravstvenih težav povzroča tudi rakava obolenja, zaradi česar je še toliko pomembnejše, da delodajalci nadvse resno jemljejo svoje obveznosti v povezavi z varovanjem delavcev zaradi izpostavljenosti azbestu.

Pravni podlagi za te obveznosti oziroma ukrepe delodajalca predstavljata Zakon o varstvu in zdravju pri delu (ZVZD-1) kot splošnejši predpis (*lex generalis*) in Pravilnik o varovanju delavcev zaradi izpostavljenosti azbestu pri delu (v nadaljevanju: pravilnik) kot specialnejši predpis (*lex specialis*), ki sicer velja že od leta 2005, kar pomeni, da so nekatere njegove določbe že nekoliko zastarele in bi verjetno potrebovale noveliranje.

Ne glede na to pa so določila pravilnika, ki sicer temeljijo na nekaterih evropskih direktivah ter določajo minimalne zahteve za

zagotavljanje varnosti in zdravja delavcev, izpostavljenih azbestu, veljavna in so jih je delodajalci seveda dolžni upoštevati.

Pravilnik se sicer uporablja za vse aktivnosti, pri katerih so delavci zaradi svojega dela izpostavljeni ali bi lahko bili izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

Ena izmed pomembnejših nalog delodajalca je, da pri izvajanju aktivnosti, pri katerih obstaja tveganje za izpostavljenost delavcev azbestnemu prahu, ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, ugotovi naravo, stopnjo in trajanje izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, ter na podlagi teh ugotovitev *oceni tveganje za varnost in zdravje delavcev*, ki izvajajo taka dela, ter na osnovi tega izdela in sprejme *Izjavo o varnosti*.

Oceno tveganja mora kasneje delodajalec redno obnavljati in dopolnjevati, še posebej v primeru, če se spremenijo razmere, ki lahko vplivajo na izpostavljenost delavcev azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

Izrecno je sicer določeno, da je prepovedano brizganje azbesta in izvajanje delovnih postopkov, ki vključujejo uporabo izolacijskih ali za zvok odpornih materialov z nizko gostoto (manj kot 1 g/cm³), ki vsebujejo azbest.

Prepovedano je tudi izvajanje aktivnosti, pri katerih so delavci izpostavljeni azbestnim vlaknom pri pridobivanju azbesta ali proizvodnji ali predelavi azbestnih proizvodov ali pri proizvodnji in izdelavi proizvodov, ki jim je azbest namerno dodan, razen obdelovanja in odstranjevanja proizvodov zaradi rušenja in odstranjevanja azbesta.

Za poudariti je, da delodajalec v nobenem primeru ne sme razporediti mladih oseb, mladostnikov, nosečih delavk, delavk, ki so pred kratkim rodile, in doječih delavk na delovna mesta, kjer so lahko izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

Poudarek: Naloga delodajalca je, da pri izvajanju aktivnosti, pri katerih obstaja tveganje za izpostavljenost delavcev azbestu ugotovi naravo, stopnjo in trajanje izpostavljenosti delavcev le temu ter na podlagi teh ugotovitev *oceni tveganje za varnost in zdravje delavcev*.

Delavci, ki so zaradi svojega dela izpostavljeni ali bi lahko bili izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, ne smejo delati *več kot osem ur na dan oziroma štirideset ur na teden in ne smejo biti plačani po storilnosti. Rotiranje delavcev kot ukrep za zmanjševanje izpostavljenosti ni dovoljeno*.

Prav tako delodajalec ne sme oddati v delo na dom tistih del, pri katerih lahko pride do izpostavljenosti delavcev azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest.

Pomembna obveznost delodajalca v povezavi z azbestom je, da redno opravlja meritve azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu, in sicer na osnovi opravljene ocene tveganja.

Zagotoviti mora, da vzorčenje odraža osebno izpostavljenost delavcev azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest. V primeru, da skupine delavcev izvajajo ista ali podobna opravila na istem delovnem mestu in so tako izpostavljene istemu tveganju za zdravje, pa se lahko vzorčenje izvede tudi na osnovi skupine.

V primeru izvajanja aktivnosti, ki vključujejo delo z azbestom, je delodajalec dolžan sprejeti primerne organizacijske varnostne ukrepe, s katerimi zagotovi, da so območja, na katerih se izvajajo te aktivnosti, jasno razmejena in označena z varnostnim znakom *prepovedi* »Dostop za nepooblaščen osebe je prepovedan« in z dodatnim opozorilom »Azbestna vlakna«. Prav tako je dolžan zagotoviti, da je dostop na območja, na katerih se izvajajo te aktivnosti, dovoljen le tistim delavcem, ki morajo delati ali vstopiti na ta območja zaradi narave svojega dela ali dolžnosti, ter zagotoviti, da je na območjih, na katerih se izvajajo te aktivnosti, prepovedano kajenje.

Delodajalec je dolžan vse delavce, ki so ali bi lahko bili izpostavljeni azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebuje azbest, *usposobiti za varno opravljanje dela*, pri čemer stroški usposabljanja v nobenem primeru ne smejo bremeniti delavcev.

Za vsakega delavca, ki bo pri svojem delu izpostavljen azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, mora zagotoviti strokovno oceno zdravstvenega stanja, ki jo izvede pooblaščen zdravnik. Ta strokovna ocena mora vključevati specifične preiskave prsnega koša.

Če pooblaščen zdravnik na podlagi ocene zdravstvenega stanja delavca ugotovi, da obstaja neposredna nevarnost za nastanek zdravstvene okvare ali zdravstvena okvara že obstaja, lahko predlaga, da se mora zdravstveni nadzor za posameznega delavca izvajati tudi po koncu izpostavljenosti določenega delavca azbestnemu prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest. ■

Pomembna obveznost delodajalca! v zvezi z azbestom je redno opravljanje meritev azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu ter zagotavljanje ustrezne osebne varovalne opreme za varovanje dihal.

Zagotoviti mora tudi, da koncentracija azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu ne presega mejne vrednosti za azbest, ki znaša $0,1 \text{ vl/cm}^3$ v osemurnem časovno tehtanem povprečju, ter da delavci niso izpostavljeni koncentraciji azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu, ki je višja od te mejne vrednosti.

Če pride do prekoračitve mejne vrednosti, mora delodajalec ugotoviti vzroke za to prekoračitev ter takoj sprejeti ukrepe za odpravo in izboljšanje razmer. *Izrecno je določeno, da v tem primeru ne sme nadaljevati dela na prizadetem območju, vse dokler ne sprejme ustreznih ukrepov za varovanje prizadetih delavcev.*

Eden izmed takih ukrepov je zagotovitev osebne varovalne opreme za varovanje dihal, vendar pa mora delodajalec pri tem upoštevati dejstvo, da ta ukrep ne sme biti trajen in mora biti uporaba take varovalne opreme za vsakega posameznega delavca omejena na najmanjšo možno mero. V primerih, ko je možno zagotoviti varnost in zdravje delavcev pri delu le z uporabo osebne varovalne opreme za varovanje dihal, mora poleg tega delodajalec glede na fizične in klimatske pogoje predpisati primeren način izvajanja odmorov.

Pred pričetkom *rušitvenih ali vzdrževalnih del* mora delodajalec vselej ugotoviti ali obstaja možnost prisotnosti materialov, ki vsebujejo azbest. O možni prisotnosti materialov, ki vsebujejo azbest, pa mora delodajalec pridobiti podatke od lastnikov objektov.

Delodajalec mora v primeru izvajanja določenih aktivnosti, kot so rušenje, odstranjevanje, popravila in vzdrževanje, ter pri katerih je možno predvideti, da bo kljub izvajanju tehničnih preventivnih ukrepov za omejevanje koncentracij azbestnih vlaken v zraku na delovnem mestu zgoraj omenjena mejna vrednost prekoračena, določiti in izvajati niz ukrepov za zagotavljanje varnosti delavcev, ki opravljajo takšne aktivnosti, in sicer jih mora opremiti z ustrezno osebno varovalno opremo za varovanje dihal in drugo osebno varovalno opremo, ki jo morajo delavci uporabljati ves čas izpostavljenosti.

Prav tako mora postaviti potrebne opozorilne znake, ki opozarjajo na predvideno prekoračenje mejne vrednosti azbesta. Preprečiti mora tudi širjenje azbestnega prahu ali prahu materialov, ki vsebujejo azbest, izven prostorov ali delovišča.